

СЕНТОМАШАНИН

Лист за просвету, привреду и остале народне потребе.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ.

на 1/3 годину . . . . . 6 Кр.
на 1/2 године . . . . . 3 »
на 1/4 године . . . . . 2 »

Поједини бројеви 10 пот.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

ЈЕВТА РАДАК

Рукописи шаљу се на уредништво
а новац за претплату а огласе на
администрацију »Сентомашанина«
Огласи се рачунају по тарифи ако се
више пута уврћује јефтиније.

Рат и његове последице.

Финанцијална пропаст најбогатије Француске, указала се већ за време првих девет недеља рата. Од свију великих држава, које су се заплеле у рат, Француска има најнеповољнији положај. Француска, која је у пређашњим временима стављала на расположење богате залихе свога уштеђеног новца другим земљама, мора сада да просјачи за скромне зајмове и да се задовољи са мршавом милостињом, коју јој добацује Енглеска. Зајам у Америци није успео због приговора председника Вилсона. Унутарњи зајам, који је хтела Француска у својој земљи да распише, такођер није успео, јер се капитали сакривају који се налазе у Француској. С тога овом приликом није помогла ни велика љубав према домовини, са којом се Французи увек толико хвале. Много се наде полагало у помоћ Енглеске, али је дошло разочарање. Енглеска је као за спрдњу дозволила зајам од 50 милијона франака, чиме се не могу покрити ратни трошкови Француске ни за три дана.

Последице рата се најјаче опажа у Француској, јер се економија већ од пре налазила у једној од најгорих криза. Новчана економија земље треба да је основана на способној и солидној организацији банака према којој улагачи морају имати поверења. Ово поверење улагача злоупотребљено је у Француској, јер су банке давале разним малим државама у Европи и Јужној Аме-

рици лакоумно тако велике зајмове, да ове државе нису биле у стању, да друге године доспеле купоне потпуно уновче. Ми ћемо само подсетити на лањску велику пропаст у Паризу због Мехике и Никарагве, које државе услед непрестаних немира нису биле у стању исплаћивати купоне, те су папири изгубили 60 до 80% од њихове вредности. Таквих и сличних папира имају француске банке на милијарде у својим благајницама. Разуме се, да је немогуће такве папире продати, те многе од француских емисионих банака већ од дужег времена нису у стању даље вући те огромне терете, које су себи натовариле. Како изгледају оне банке, које су пре рата уживале пажњу читавог света, а које ће од својих муштерија бити без сумње остављене. Тако лоши резултати код француских банака дају закључивати на веома неповољно стање што се тиче функција кредита и мирног рада у земљи. Рат упливише на реорганизацију свих производних и привредних одношаја. Извоз скоро са свим престаје, увоз бива знатно смањен — многобројна предузећа су напуштена, друга су ограничила своје деловање, а многа су опет смањила своју производњу на минимум. Али зато творнице морају радити на залиху, само да своје намештенике барем донекле запосле. Тако се ради код нас у Аустро-Угарској, где је кредит обилан.

У Француској је нужда за зарадом највећа, а потреба за миром најјача. Јер у Паризу има преко 600.000 људи

без посла. Код оваких прилика мора и набавна новца за вођење рата постати од дана до дана све тежа. Као једино средство остаје још државна банка, код које се у промету налазе ноте, које су постигле своту од 12 милијарда. Али, пошто није могуће да прибави себи зајам у иноземству, то ће бити један део залихе злата ове банке реализиран; веома опасно средство, којим се темељ читавог привредног рада земље такођер и за будућност знатно погоршава. Тако се у Француској развој прилика приближује оном крају, када ће баш становништво најбогатије Француске бити из велике нужде приморано, да утре пут за мир.

У Енглеској су само привидно боље прилике. Главнична снага Енглеске је много јача; влада је била у стању да себи прибави 1600 милијона круна од оних новаца у банкама, који нису употребљени из текућих капитала тржишта, те да на тај начин подмири трошкове рата, који су у Енглеској највећи. Трговина у Енглеској назадовала је за 50%, јер становништво од 45 милијона живи искључиво од трговине, која је минама и немачким ратним лађама у огромној мери спречена. Положај у Енглеској је онеме у Француској веома сличан, те ако Немачкој успе и надаље да бродарство тако спречава као до сада, то ћемо и из Енглеске што пре чути гласове који ће тражити мир.

Далеко повољнији је положај у Аустро-Угарској и Немачкој. Рад је додуше и код нас смањен, али се ипак на

нежни цветак да се осећа тако несретним. Та он не зна ни за задушнице, ни за оклагију. Било ми је загоњетно, те сам почео да мрзим женске. Ја сам кад и кад мислио, кад ме ни једна женска није волела, да сам ја женско, ја бих сваког волео. Али од како сам почео слушати из уста женских незадовољство што су женске, ево отворено неповедам, да хвалим и славим Бога што сам — момак.

За прави узрок, зашто се женске осећају несретним, дознао сам доцније, када сам као старији момчић, одлазио у кућу мога чика-Паје, с којим ћу вас изближе да познам.

Мој чика-Паја био је редак човек. Имао је црне бркове, румене образе, па црне очи и обрве. Кажу, да је био најлепши момак у селу. То је и преварило стрину, те је ускочила за њега. — Онако је чика-Паја и говорио стрини: »Хе, хоћеш лепог мужа!« — Није прошла недеља, да није био у цркви. Еј Боже, наши стари су били много побожнији. Та био вам је човек у сваком погледу, само му је једно фалило: Жени ништа није дао за право.

Једанпут је чика-Паја дошао у јутро из бирдуза, а стрина га је дочекала са речима: »Пајо, за Бога!« . . . Али се чика-Паја разбесни: »Варјачу у шаке па у кујну!«

Једанпут сам био позван код чика-Паје на ручак, па сам почео да браним женске.

ПОДЛИСТАК.

Криви су мушки!...

Кад сам био мали, увек ме је водила моја покојна баба-Сока у женско друштво. Био сам јединац па ме никада сама нису пуштали. »Тешко дете дишце«, говорио би отац, »треба га чувати!« Међу децом нисам могао ићи, па из тог друштва није ми ништа остало у успомени. Проклињао сам тешко дишање, које ми је ускратило ону слободу, коју су други уживали, стога сам доцније страшно мрзео женске.

Више пута сам у друштву слушао баш из уста самих жена, где се туже на свој положај. Нана, чика-Лазе Палинкаша је једном страшно уздахнула и рекла: »Проклето емо ми женске, само да нисам женско!« Доцније сам чуо и узрок тој тужби. — Нана отишла о задушницама на гробље, па се мало дуке задржала, де обићи овог, па де оног, па време прошло, а рада је била да никога не изостави, па је чика-Лазе изгрдио. Говоре да ју је баш тукао, али то не може свако да верује, јер је то изнела Анча Французова, а нису се добро живеле, па свет говори, межда је и налагала! — Мени онда није ишло у главу зашто се те жене осећају не-

сретним, само су кад и кад изазвали и моје саучешће, а то кад једна приповеда, све друге час очи, час носе брицу кецељом. Моја баба знао сам зашто се осећала несретном; томе сам имао очигледна доказа. Заука ти наш покојни деда за њом оклагију па је одала ми, а она само викне: »Ју човече шта ти је?!« Пошто сам знао из искуства, да сваки ударац боље, то сам био начисто са мојом бабом. Али зашто се друге туже, — то нисам знао.

Кад сам био већ велик, када су ми почели брићи да расту, радо сам се налазио у друштву младих девојака. Непрестано сам им говорио, само да им се допадем, али до сврхе нисам дошао, јер сам још момак. У том друштву често сам слушао речи: »Благо мушким — што нисам мушко!« Једна ми је то рекла, па уздахнула, а мени било жао, па помислим: зашто она то да каже?

»Ви сте сретни«, рече ми једанпут, а ја радосно повичем: »И ви госпоњице!« . . . Мислио сам . . . Мислио сам, што би и други у мојој кући мислили . . . Мислио сам да ме воли, љуби . . . јер онда сам само ту срећу тражио.

»Господине, шта је вама? . . . Не само ви, већ сви су мушки сретни«, одговори она. Еј да сам мушко! . . . И код тих речи застаде!

Сад тек нисам био начисто. Не чудим се несрећи моје бабе, па ни нана, али од куд овај

све страни ради. Мораторијум се делимично укинуо, што је свакако знак, да ће трговина и индустрија опет оживети. Мање новца код нас у опште нема, те ће делимичним укинућем мораторијума многе везане главнице постати слободне. Наше банке, које су се показале управо у ванредној мери поузданима, исплаћивале су уложене своте већ првих дана мораторија, што је свакако знак, да су новчане прилике код нас добре.

У Немачкој је положај много бољи него код нас. Народ је тамо допринео нечувени доказ свесног уздања у победу — из своје снаге, из скупљених штедња скупило се за ратне трошкове 4.6 милијарда. Који се други народ на свету може подичити оваким чином? И код нас и у Немачкој смањена је спољашна трговина на минимум, што код нас није од такве важности као у Енглеској. Жетва је сретно довршена и кукуруз се обрао, њиве се спремају за зимске усеве, те се у опште чини, да се становништву олакша и да сиротиња има зараде. Код нас су пре почетка рата владале здраве прилике што се тиче народне економије и вересије. Најбоља припрема за рат састоји се у економској снази и здрављу економског организма, то су извори, из којих се економска снага непрестано обнавља, а та ће снага одлучити победоносно битку и свршетак рата.

Србија и рат.

»Трговински Гласник«, који се из Београда заједно са двором преселио у Ниш, доноси у свом броју чланак из пера београдског свеучилишног професора Андрејевића. Тај је чланак тим важнији, што је »Трговински Гласник« одлично уређен лист и припада најзбиљнијим и најважнијим листовима српским. Чланак носи наслов: »Камо полазимо?«, те се завршује овако:

»Народне барикаде, које су нашу земљу чувале, сасвим су уништене и растепене. Државници, на које пада кривица, беже бојећи се суда српскога народа. Зора почиње, а час се отрезњивања приближава. Руска политика, која је нагнала Србију у ову очајну ситуацију и која нас је својом дволич-

»Буди уверен чика-Пајо«, почнем, »да је твоја оуда над женским неправедна. По моме мишљењу оне су за јавни рад исто тако способне као и мушки. — Колико само примера имамо о јунаштву наших женскиња. На како би се многи од њих могли научити штедњи и вредноћи.

Мом чика-Пајо се ово није свидело, дрмао је главом, махнуо руком и рече: »Синовче, ти си на рђавом путу. Шта би наонако било, кад би моја алапача Јеца била изабрана за кнеза, а њене друге за представнике? Ко би ту могао доћи до речи? А знам, да би те несреће све бирдузе позатварале! Не свети их, — не знаш их!«

Нисам на томе хтео остати, но продужим даје. »Ниси сам чика-Пајо који искључујеш женске са сваког јавног рада. Стари Грци важни су као најпросвећенији народ онога доба, па су исто тако чинили, док им не дође Ликург, који изједначи женске са мушкима.

»Шта наонако«, рече чика-Паја, »зар баш једнаки? Па ја да кошуље перем? .. Тути, немој пушити главу које чим овој мојој маторој!«

»Па добро«, рекох ја, »кад нећете о том, а ово знаш и сам, да много пута човек постане еретан што је послушао своју жену!«

»А шта би са Адамом«, рече чика-Паја, »што послуша Еву? Изгуби рај, и све нас унесрећи! Зар није тако? Говори!«

ношћу подјармљивала у нашим лудим аспирацијама против суседне аустроугарске монархије, данас је сасвим банкротирала. Ова је политика постала нашом лошом сулбином. Руку на срце: Да ли има кога у нашој земљи, који би могао и помислити, да ће нам Русија дати слободу, кад у самој Русији народи стењу под јармом и на хиљаде у Сибирији живе у највећој беди. Ко може заиста помислити, да ће Руси нама у нашој земљи донети културу, док код њих влада црни апсолутизам. Данас зацело увиђа сваки Србин, да смо учинили велику глупост, кад смо се бацили у наручја царизму, који све потлачује. Зао удес задесио је српски народ у ово последње доба, но он се могао од тога да опорави. Али има ли из ове ситуације, у коју смо сада запали, још спаса? У души је српскога народа умрла свака нада.

Вести из места и из народа.

Нов велики жупан. Њег. Вел. наш краљ именовао је за великог жупана бач-бодрошке жупаније и слоб. краљ. вароши Сомбора г. Шандора Пургли, садањег великог жупана вароши Суботице и Баје.

Црвени Крст у бачкој жупанији одржао је у Сомбору у прошли понедељак своју прву седницу уз велико саучешће изасланика свију филијала у нашој жупанији. Том приликом изабран је за председника г. Фрања Шкултети, поджупан, а за потпредседника г. Д-р Душан Сабовљевић, велики бележник. Из централе Црвеног Крста био је изаслан Јосиф Пиуковић, велепоседник и Д-р Арпад Фалционе, саборски посланик. На завршетку седнице послан је брзојавни поздрав грофу Андрији Чеконићу у Будимпешту, као председнику угарског Црвеног Крста. Старобечејски срез су заступали г-ђа Ирина Виши из Ст. Бечеја и г. Исидор Иванић, општ. бележник у Сентомашу.

Новачење. Прошлог четвртка обављено је новачење сентомашких момака у Суботици. Момци су у најлепшем реду престали пред комисију, јер од 203 позваних били су само њих 5 одсутни. При завршетку новачења изја-

»Тако далеко нећу да идем«, одговорим, »него ћу да ти речем само ово. Уами чика-Пајо, да ми много више полагамо и труда и трошка да мушки децу изведемо на пут, да их изучимо, изобразимо и васпитамо. А шта би било да више бриге полагамо на васпитање женскиња. Зацело би добрим васпитањем одучили наше женскиње од силних бедошлица и епитетака, за цело би онда добили много спремније матере у извршењу материнских дужности, — и да видни, чика-Пајо, људи би били много еретнији.«

»Па ето«, рече чика-Паја »и моја алапача Јеца је васпитана. Зна немески да дивани!«

»Иогрешно мислиш, чика-Пајо, да је овај васпитан ко говори више језика. Васпитање је у облагорођеном ерду и душевним врлинама, кад човек уме да се узвиси од ниских ствари, а одушевљава за лепо, добро и племенито.«

»Па зар и женске племените?« — рече чика-Паја.

»Па да«, одвратим му ја.

»Тути! Млад си, зелен си, мало знаш, узми па пиј«, рече чика-Паја и куцну се са мном.

Сад сам разумео зашто су женске незадовољне са својом судбином. — Криви су мушки!..

—вић.

вио је председник комисије општинском поглаварству своје задовољство. У првој класи остало је 70, у другој 7, а у трећој 13, свега 91 војник.

Главни заповедник грађ. страже. За главног заповедника сентомашке грађанске страже постављен је г. Лајош Бараковић, апотекар.

Велики пожар у Сентомашу. Прекјуче у петак око 4 сата после подне појавила се, из до сад непознатог узрока, ватра у фабрици спиритуса г. Лазара Дунђерског. Ватра се тако брзо распрострла на левом крилу фабрике где је млин, да се у почетку опсолутно није могла гасити. Сав труд се на то уложио, да се спасе што је било могуће. У млини се налазило око 200 мет. центи брашна и двапут толико жита. Наши вредни ватрогасци, под вођством г. г. Лазе плем. Продановића и Стеве Каћанског, уложили су сав свој труд, да спасу од ватре средњи део здања, јер кад би овај део ватра ухватила, могла би услед експлозије спирита наступити највећа катастрофа. Телефоном су позвани у помоћ ватрогасци из Врбаса и Ст. Бечеја, који су с великим трудом и вештином помогли, да се спасе средњи део здања и остале просторије фабрике. Од наших ватрогасца су велику храброст показали г. г. Алберт Женер, Густав Силер и Бела Кусли. Ред је одржавала овдашња жандармерија са својим вредним стражмештером.

Осуђени атентатори. У прошли понедељак завршена је у Загребу расправа и донесена пресуда за атентаторе бана Скерлеца. Атентатор Шефер осуђен је на пет година, а Херцигонија на осам година тешке тамнице. Шефер је пресуду саслушао мирно и скрушено, а Херцигонија се смејао.

Расправа против Принципа и Другова, који су извршили атентат на наследника престола Фрању Фердинанда и супруге му надвојвоткиње Софије од Хохенберга, отпочеће сутра у Сарајеву. Оптужено је 25 особа, од тога три ради потпоре код злочина (скривање бомби). Сви оптужници предложени су на казну смрти, осим оних, који нису још навршили 20. годину живота, а ти су предложени на казну тамнице од 10—20 година.

Вести са стране.

Аудијенције. У току прошле недеље примио је наш владар у аудијенцију министра војног Кробатина, министра спољашњих послова Бертолда, а прекјуче министра домобранства Хазаја.

За мир. Римски папа Бенедек XV. бави се живо око тога, да се престане са ратовањем и хоће својим упливом да отпочне преговоре за мир. Папа је у ту сврху већ изменио брзојаве са нашим краљем и са енглеским краљем Ђорђем.

Америка за мир. Вилсон, председник Сједињених Држава, са нестрпљењем чека zgodну прилику, да опет отпочне код зараћених држава преговоре за мир. И не само да је он, него је и сав народ у Америци за мир. У прошлу недељу је одржано у Њујорку призивање св. Духа, да се што пре прекине рат. Све цркве су биле дупком пуне побожног народа.

О рату. Густав Хероце, познати француски републиканац, пише о рату ово: »Енглески кругови изразили су жељу, да рат продуже на две или три

године. Што се Француске тиче, то оваки дуги рат из економских разлога није никако могућ. Већ сада губитци Француза износе преко 200.000 момака. Ако тако даље буде ишло, онда ће за по године износити губитци Француза по милијона људи. Кад се упореде ови бројеви, онда није нужно претресасти питање, може ли једна земља издржати овакове губитке, а да материјално не пропадне. Једна једина ратна година мора Француску уништити. (Опширније у уводном чланку).

Један руски великаш о ситуацији и о рату. Један познати члан петроградског дворског друштва, који је издржан услед рата у Немачкој, вели између осталог ово: »Победа Русије значила би катастрофу за западно-европејску културу. Цар Никола је ужасан деспота и слуша сва дошаптавања реакционараца. Под притиском реакционарства Русија мора да пропадне.

Сарајевски атентат и рат. Концем месеца јуна ове године бавио се белгијски краљ Алберт у Швајцарској, те се возио по разним пределима. Кад је краљ Алберт у Алмадељу добио глас, да је уморен аустроугарски наследник престола надвојвода Фрања Фердинанд и његова супруга, рекао је знамените речи: »За четири недеље имаћемо светски рат«. Краљ Алберт, који је био до 6. јуна у Саас Фееру, морао је званично да буде већ 9. јула у Лаузани. Он је већ дакле крајем месеца јуна знао шта ће се догодити.

Талијанске вести о руској војсци. Талијански листови у Риму добили су из Москве вест, да у руској војсци има за зада четири милијона људи способних за борбу. Од тога отпада по један милион Источној Пруској и Пољској, милијон и по за Галицију и по милијона за Буковину.

Разорена пољска имања. Козаци су разорили пољска имања код Лублина, где је била угошћена аустро-угарска војска. Козаци су поубијали становнике и попалили куће. Многбројни ондашњи поседници побегли су без средстава у Варшаву.

Гроф Цепелин. Седи гроф Цепелин пошао је на немачку страну, да презузме врховно заповедништво над немачким аероплановима. Како је познато гроф Цепелин се почетком рата понудио ратној управи као заповедник ваздушне флоте, али је био одбијен због своје високе старости. Међутим, сада се је његова пожртвовна понуда примила.

Поуздање цара Виљема у победу. Цар Виљем је брзојавно честитао саском краљу на држању 19. војног збора и 12. резервног збора, код којих се налазе трећи син и брат саском краља. Брзојав се завршује овако: »Дух у четатама је изврстан. Са оваком војском ми ћемо победоносно решити и остатак наше тешке задаће, при чему нека нам Свемогући помогне«.

Изјава немачког конзула. Немачки конзул у Лавову Хајнзе изјавио је следеће: »Немачки конзулат је премештен у Закопане на северној страни Татре. Ми сматрамо то премештење провизорним, те се надамо, да ћемо крајем октобра бити опет у Лавову«.

Радње око белгијских утврђења. Пред Антверпеном су посекали Белгијанци један милијон стабала, да онемогуће Немцима, да се око града сакрију. Све куће код утврђења дигнуте су лагумом у ваздух. Штета, што се тиме проузроковало износи око 250 милијона франака.

Страх пред Хинденбургом у Варшави. Један управни чиновник, који је из Варшаве стигао у Краково, приповеда, да је у Варшави настала паника, кад је стигла вест, да је генерал Хинденбург кренуо са својом војском према Ломши. Руска државна банка послала је своје новчане залихе у Москву. Творнице у Лодзу и Варшави су обуставиле посао.

Утеха генерала Рененкампа. Према извештајима из руског главног стана тешио је генерал Рененкампа офицере и војнике, да с поуздањем гледају у будућност. Рекао је: »Радујте се и веселите се, Божић ћемо светковати у Берлину!«

Борбе са Бугарима у Македонији. У околици Бевђеије, дошло је до вишедневне борбе са Бугарима, у којој су Срби претрпели тешке битке. Кад су дошла Србима појачања, усташе су се повукли. Срби су на то међу Бугарима починили велико крвопролиће.

Забрана алкохола у војсци. Већина зборних заповедништва издала је ових дана заповест следећег садржаја: »Алкохол штоди организму и слаби отпорну снагу против разних белести. Ради тога нека заповедници најстрожије забране уживање истога, те нека замене алкохол кавом чајем и лимуновима.

Покушај споразума са Бугарском. Како се из Ниша јавља, настоји руски посланик у Софији, да изравна несугласице између Србије и Бугарске, како би се склопио нов споразум између оба народа. Србији је много стало до успеха ове акције.

Железне куће за енглеску војску. Из Лондона се јавља: Енглеска је израдила на стотине хиљада железних плоча, да гради куће за војнике. Те куће је врло лако подизати и поново разградити.

Стање у Паризу. »Тимс« описује расположење у Паризу овако: Затворени дућани улицама неки суморни изглед. Томе придлази, да су ноћу велики делови града без светлости. Кола Црвеног Крста јуре брзо улицама, а заставе Црвеног Крста се вију над многим кућама и гостионама, али све то становништво сноси поуздањем неизбежне последице рата.

Изагнани социјалисте из Париза. Генерал Галиени је изгнао из Париза све вође социјалдемократског удружења Међу изагнаним социјалистичким вођама налазе се и пет посланика, који су ради агитације били оптужени.

Једанаесторо браћа у рату. У Ухерском Броду пошло је у рат приликом мобилизације једанаесторо синова ондашњег велепоседника Кернера. Од њих су деветорица резервни офицери, један је топцијски стражмештер, а најмлађи кадет. У грађанском животу су четворица адвокати, један је бележник, један професор, један архитект и четворица су трговци.

Број војних заробљеника у Немачкој. До 25. септембра о. г. налазило се у Немачкој, односно у таборама немачке војске 2.050 заробљених француских официра и 123.000 момака; даље 2.150 руских официра и 92.000 момака; 470 белгијских официра и 30.850 момака; 180 енглеских официра и 8.600 момака. Међу заробљеницима налази се 1 белгијски, 3 француска, и 16 руских генерала. Укупно 4.850 заробљених официра и 154.450 заробљених момака. Укупно 159.300 заробљеника.

Ослобођен од оптужбе. Приватни чиновник Гачо, који је убио у Будим-

пешти редарственог чиновника Чисара, јер му је овај преварио жену, ослобођен је од пороте.

Вечити ђак. У Грајсвалду умро је најстарији ђак у Немачкој, а можда и у целом свету. Он се 50 година редовно уписивао у сваки течајна грајсвалдском теолошком факултету, али никад није полагао испита. Богослов овај имао је врло велика узрока, што је тако радио. Један његов далек рођак умре пре неких 50 година и у својој опоруци постави њега за универзалног наследника свог великог иметка с тим, да главницу никад неће добити, него само може уживати интерес, док је ђак. По свршетку наука припада разним добротворним заводима. Богослов је имао толико памети, да до краја свог живота остане ђаком.

Разне кратке вести.

Полиција у Енглеској нашла је не мање већ 90.000 странаца за сумњиве, па их по великим логорима притворила.

По последњем попису има Србија досад 14.000 мртвих и 50.000 рањених.

Српски принц Ђорђе морао се, због ране, коју је добио на бојном пољу, подврћи једној операцији, која је добро испала.

Руски цар Никола одликовао је војводу Путника, поглавицу српског генералног штаба, орденом св. Ђорђа четвртог степена.

Председник француске републике Поенкаре и министри: Вивиани и Милеранд били су на бојном пољу, па су се преко Париза вратили у Бордеаук.

Руски листови признају, да је у Галицији пало 100.000 Руса у бојевима са аустро-угарском војском.

Белгијска влада се спрема, да се пресели из Антверпна у Лондон.

Српска влада, која је у почетку рата пренела своје седиште у Ниш, преселиће се ових дана у Скопље. Архива је већ пренесена у Скопље.

Енглески пароброд »Адмонт« наишао је у Северном Мору на мину и потонуо.

Руски цар Никола отишао је из Царскога Села са малом пратњом на ратно поље, да презузме лично врховну команду.

Крај велике битке, која се води између Немаца, Француза и Енглеца, очекује се за три-четири дана.

Српски краљ Петар је издао указ, којим се генерал Степан Степановић именује војводом.

Генерал Ауфенберг, који је дошао због болести у Беч, отишао је опет на бојиште.

Краљ Петар се обратио на грчку владу, да му дозволи, да за време своје болести може живети на којем грчком острву.

Аустроугарски авијатичари облетали су ових дана Црну Гору и бацили неколико бомбе на Цетиње.

Руски генерал Рененкампа променио је своје немачко име у Бегобој.

Из Каира и Александрије јављају о крвавим сукобима између чета и урођеника, пошто се Египћани опиру, да буду послани у Европу у рат.

Српски коњанички бригадир Поповић убио се из жалости, што је аустро-угарска војска потукла његову бригаду.

Разно.

Бегунци из Мармарошигетата у Будимпешти. У Будимпешти је дошло много бегунаца из Мармарошигетата. Влакови долазе дивном брзином, па је железничка управа одредила засебне влакове за бегунце. Многи су путовали у колима по хладним ноћима. Видело се на пештанским станицама жена са хлебом, лонцима и креветним хаљинама. Једног дана догодила се управо дирљива трагедија. Једна жена, која је имала дете од неколико месеци, бекла је на станицу и ушла у вагон. Путем јој се чинило чудно, да се дете, што га је имала у повоју, не јавља. Кад је размотала повој, није у њему нашла детета. У великој журби и бегу је негде дете изгубила. Несретница је готово полудела од очајања. Долазак бегунаца био је ванредно дирљив. Видело се сиромашних старица, сакатих људи и немоћника, који су се вукли са станице а на њиховим лицима котрљале се сузе. Сliku, коју пружише бегунци на станици приказивала је велику беду и сиромаштво. Влада је имала пуне руке посла, да се побрине за ове сиромаше. Градеки начелник се побринуо за станове. Сместили су их у зградама једне касине. Онда је уређена и кухиња, па бегунци добијају храну на трошак државе. За сада имаде у Будимпешти свега 8000 бегунаца.

Рат у очи венчања. У једној од крвавих битака пао је аустријски капетан Хибнер, који је у Бечу оставио своју заручницу, а судбина му није дала, да се пре него што оде венча. Из његовог се последњег писма види, да би се био радо пре рата венчао, али му је дозвола стигла касно. У том писму пише једном своме пријатељу ово: »На дан мобилизације био сам већ спреман да отпутујем, јер сам био позван. Управо кад сам дошао по моје ствари да их однесем, нашао сам пред мојим вратима своја два пријатеља, која ми честитаху, јер је дошла дозвола за моју женидбу. Моја је заручница седела у колима, кад су и њој честитали. С каквим смо осећајима примили ту вест на путу за рат! Ја сам сада у највећем послу. Дух моје момчади је ванредац и ја имам потпуно поуздање, да се могу на моју момчад поуздати, да ћемо победити и да ћемо се видети. Последња вест, коју је примио пријатељ од капетана, гласила је овако: »Напоследку сам постигао оно, што сам себи увек желио. Али је рат дошао изненада, јер сам ипак желио, да се венчам. Но кад није могло бити пре рата, нека буде после...“ Али судбина је одлучила другачије. Место мирног венча, носи данас његова вереница црни veo.

Сабља »погинулог«. Неки резервни официр из Прага био је тешко рањен. Његов пријатељ нашао га на путу свог крвавог. Пошто није давао од себе никаквог знака живота, сматрао га за мртвог. Хтео је штогод да понесе његовој жени за спомени откопчао му је сабљу. Пре неколико дана стигао је у Праг, потражио жену »погинулога“, те јој предао сабљу. Жена је зачуђено саслушала његово казивање, те га напоследку запитала, да ли је уверен о смрти њеног мужа? Он је одлучно тврдио, да јесте. На то му рече жена: »Но, на срећу, није тако зло са мојим мужем. Био је додуше тешко рањен, но сада се већ прилично опоравио. У опште, молим Вас, да говорите мало тише — јер мој муж спава у соби“, рече и отвори врата од собе у којој је слатко спавао и хриво њезин »погинули“ супруг.

Циганин у рату. Један млад циганин морао је да пође у рат. Како није могао да поведе са собом ни свога ђогата, ни своју верну љубу, он је понео са собом своју лулу и турпио под назух своју виолину. С њоме је пошао у рат, да се позабави и заборави на ратне грозозе и напоре. Наш цига омиљно свој компанији ради своје виолине, са којом је за време пешачења свирао, кад је то било дозвољено и тако бодро целу компанију, која

је уз виолину лакше корачала и весело певала. На једанпут се цига снаждио. Његова се виолина није више чула. То је опазио и капетан, па зашитао цигу, зашто се тако снаждио — »та ваљда те не изневери зуба!“ — »Господине капетане, јављам пошвино“, једва рече цига кроз плач, »пропаде ми моја виолина! Мало прашина, мало киша, па оно непријатељско таче — одера ми кожу на леђима и разби виолину. Није ми ни за леђа, ни за кожу, али ми је јако виолине!“ — Видећи капетан цигу тако жалосна, смилује се те му рече: »Ако цига будеш ваљан и храбар, то ћу ти купити нову виолину. Цига од радости плеснуо длан о длан, бацно капу у виолину, подвикнуо као дебели кум и од оног часа цига је свугде био први и у сваком окршају бодро другове, показивао непријатеља — једном речи био је узор-војник. Прошло је неколико дана. Цигу није међутим прошла кроз једну варош, у којој је капетан купио нову новцату виолину свом честитом циги, који би га зато и у руку пољубио, да му је дао. Цига се сав преобразио и онег отпочео да свира веселе и тужне песме. Једнога дана, међу осталима, задобио је цига љуте ране. Отпремиле га са бојишта. Ено га сад у загребачкој болници. Чим »визита“ прође, он се лађа своје виолине. Рањеници по осталим креветима и дворницама дижу главе и веселе се циганској песми и свирци.

Мало шале у жалосним данима

У гостионици код стрива-Јулке беше прилично гостију. За једним столом седели су два трговца и два запатније. Један се трговац тужио на свој рђав стомак и како не сме да једе кисела и напрена јела, већ троши новац на скупе боибоне. Други трговац се онет хвалио, како му је стомак извртан, па једе и кисела и напрена јела и како је чак пронашао изум за прављење ајвара од љутих наприка.

За другим столом седела су два званичника и један гост са стране, који ужива да се карта, а нарочито да даје »банку“, те »из дуга времена“ долази на бициклу врло често овамо, јер се — кажу — зажели да види кеца. Око њихова стола искупили се »кибици“, који су »седовали“ кад је који од играча добио лезу карту.

За трећим столом седела су два економа, који се разговараху и из далена посматраху, како се картају. Обојица су ожењени и изгледаху, да су под великом напучом. Један је од њих осуђивао брак и завидео једном бркатом играчу како лепо и без бриге живи од како је сламни удовац (Strohwitwer). Други економ је осуђивао не само брак већ и љубав. »Тврди се“, рече економ, »да је љубав највише вољење једнога човека или једне жене између свих осталих људи и жена, али за које време? Да ли за годину, месец дана или један сат? Имам ја једнога шипана на салашу, вредан и ваљан момак. Има томе већ пет година дана како се оженио и то не из интереса, већ »из љубави“. А баш је водео своју младу. Једаред ћу га ја упитати: »Море Мито, да ли си још онако зацопан у ту твоју редушу?“

Он се насмејао.

»Хе мој газда, та не може човек бити луд док је жив. Сад сам се већ петренио. Знате, та љубав, то вам је као и слатка ранија, док је пијеш а она ти годи, слади; ти се занесеш па заспиш, а када се пробудиш, а оно од сласти ни трага ни гласа, осећаш само да си са спиритусом стомак покварно.“

И ја сам увек тврдио, па ево и сада из дугогодишњег искуства свечано тврдим, да мој шипан запета има право?

Та здр баш мора код сваке љубави да наступи разочарање.“

ЛИСТАК.

Два писма.

Посвећено г-ђици П—и — њевој у С—у.

I.

(Наставак).

»А и ја не, жено«, одговори отац, па, погледајући ме, дода: »Знам синко, да ћеш ти себи бирати жену из отмене породице. Ми смо обични људи, а ја нећу да нас ти са њоме унижаваш. Доста је, када само о твојој срећи чујемо. Кад би твоја жена дочекала, да си ти син сврхотих сељака, можда би те мање волела. Ми смо и тако већ једном ногом у гробу. Не доводи је сине овамо нама.«

»Немој, немој, и ја то исто велм! О, а ипак бих је тако волела видети!« рече стара мати жалосно. Само бих једанпут волела неке образе и мале ручице моје љубимице изљубити!«

»Али, мила мати«, одговорим јој ја, »та ја још ни немам супруге, па онда моја будућа супруга неће бити тако горда, него ће моје родитеље волети и желети да их види.«

»Тог гадог старца и ту гаду стару жену«, рече отац скромно, »али, јели жено, твоја мати је била врло лепа девојка?«

»Ви сте и сада леви, Ви, моји добри и мили родитељи!« узвикнем ја. И запета, Маријо, моји родитељи су један пар леви, старих људи. Када би их само једанпут видети могли, па њихову кућицу, њихово дворште, па врт; како цео дан по дворшту ташкају и о Вама, о лепој госпођици, говоре, којом ће се Милан једном оженити! Никада Вас није видели, а можда ни видети неће; и ипак им се чисто учини, како се са Вашом златно-плавом косицом пред њима створите, а они Вас ердечно љубе.

У дугим зимњим ноћима, када им се сан поткраде, онда онет веле:

»Спаваш ли баба?«

»Не, чича, не, не могу да спавам.«

»Ни ја! Ти зацело на твог сина мислиш, је ли?«

»Да, на њега и на његову младу, а и ти је ли?«

»И ја, и ја, жено.«

Како сване, већ је старица на ногама, и пође у споредну собицу. Та је соба за млади пар, будуће кућевне газде. Осим старца не сме нико у ту собицу. Од више година је мати уређива и кити. На дрвено канабе, на ето, на постељу, свуда је прострла својом руком откане ћилиме. У једном винском бокалу, што на сред стола стоји, не вене цвеће никад. И на оба мала прозора стоје лонци са вербенама, каранфилима и фукенјама, то се свако јутро и вече залива.

Запета и више пута дневно изиђу на улицу и дуго гледе. »Та дођи само! И сама краљица би могла у овој соби становати!« Маријо! То су ето моји родитељи. Ја бих им радо последње дане усрећно.

Ја Вас љубим, Маријо, жарком љубављу зрелог човека. Ви сте моја једина, прва и последња љубав. Дад: када бих морао бирати... Маријо, мила Маријо, — дозволите ми да ову реченицу не довршим!

Можете ли ми и сада рећи: »Говорите са мојом матером?« Само у једној речи молим одговор: Да или не.

Ваш

Милан Петровић.

(Наставиће се).

За нашу штампарију
потребна су два шегрта. Ступити могу одмах.